

Impact van digitalisering op accountancy

De mkb-accountant bestaat niet

Onder invloed van digitalisering verandert vrijwel ieder vakgebied. Wat de impact is op het beroep van de accountant bespraken enkele opleiders van hogescholen en universiteiten samen met mensen uit de accountancypraktijk tijdens een ronde tafel die werd geïnitieerd door Hogeschool Utrecht.

Wie bij het beroep mkb-accountant een door bonnetjes en facturen omringde boekhouder voor zich ziet, slaat de plank steeds vaker mis. De vraag van zijn klanten verandert: de mkb-accountant moet steeds meer analyseren, presenteren en adviseren. Daartom gaan curricula en eindtermen van de accountancyopleidingen op de schop.

"De digitale ontwikkelingen gaan razendsnel. Dat dit impact heeft op het beroepsdomein van accountancy is onontkombaar." Met deze stelling trapt lector Hans Duits de discussie af. Hij is samen met collega-lector Pascal Ravesteijn de initiatiefnemer van de discussiebijeenkomst. Zijn stelling is een logische openingstrap: digitalisering is een belangrijke aanjager van veranderingen in de accountancy. Die geeft een boost aan de mogelijkheden die de accountant heeft: voor bijvoorbeeld data-analyse en -visualisatie. Tegelijkertijd doen steeds meer mkb'ers hun financiële administratie zelf, dankzij gebruikers-vriendelijke software. In plaats van boekhouders en businessoortrollers zoeken mkb'ers nu vooral accountants die hen kunnen ondersteunen bij innovatie en groei. Ze willen gedegen prognoses en advies.

Daarvoor is diepe kennis van ICT nodig, vindt Mohamed Amri, gastdocent en manager Productmanagement bij AFAS Software. "De accountant zit op een berg data over de klant. Die data hebben waarde. In plaats van algemene fiscale eindjaars tips zou de accountant hem beter een advies op maat kunnen sturen. Bijvoorbeeld over fiscaal verstandig schenken. Maar als je bij een eerstjaarscollege over IT begint, dan denken studenten dat ze bij de verteerde opleiding zitten. De opleidingen doen IT 'erbij', terwijl je om data goed te kunnen ontsluiten en interpreteren moet snappen hoe de programma's en processen werken. Hoe zitten applicaties in elkaar? Hoe communiceren die pakketten onderling? Hoe werkt e-facturatie? Ze kunnen er wel mee werken, maar de beroepspraktijk vraagt om afgeslurdeerden die ook de laag eronder snappen."

Coen Bongers (accountancyopleiding Hogeschool Windesheim) heeft vergelijkbare ervaringen. "Als wij iemand van IBM uitnodigen, zijn onze propedeusestudenten verbaasd. Terwijl ze moeten leren denken vanuit data en de betrouwbaarheid daarvan." Ravesteijn: "We hebben op Hogeschool Utrecht de digitale vaardigheden van onze studenten onderzocht. Daaruit

bleek dat studenten van de Faculteit Economie en Management goede basiskennis hebben van MS Office-producten (Word, Powerpoint, Outlook en de simpelere functionaliteiten van Excel), maar één stapje dieper houdt het op. Terwijl ik destijds tijdens mijn studie Technische Bedrijfskunde een jaar heb zitten programmeren."

Financiers

Niet alleen de behoefte van de klant zelf verandert; ook de vraag vanuit externe financiers wijzigt. Meer dan vroeger eisen banken inzicht in de financiële situatie van een onderneming en in de manier waarop die geleid wordt. Arco van de Ven, hoogleraar Bestuurlijke Informatievoorziening: "De funding zelf is ook aan het veranderen, die komt niet meer altijd van de bank. Welke informatie is er nodig voor die nieuwe fundingvormen?" Pieter de Kok van Coney vindt ook de soft skills belangrijk: "We hebben ook robuuste, op de Bühne springende figuren nodig. Niet alleen braveriken die de klant vertellen wat de regeljes zijn." Een accountant moet het zijn klant durven vertellen als deze bepaalde zaken niet goed voor elkaar heeft. Die rol vinden ze vaak moeilijk, te meer daar veel studenten stagelopen op grote kantoren in een Shared Service Centre. "Die zien geen enkele klant", zegt De Kok.

Ook Van de Ven ziet dit manco. "Accountants moeten tijdens hun studie beter leren begrijpen hoe een organisatie in elkaar steekt."

Om de klant centraal te kunnen stellen, zijn verschillende competenties nodig. Verschillende persoonslijkenheden ook. Voor-de-vuist-weg filosofierend ontstaat aan de discussietafel een beeld van een ideaal accountancyteam. De Kok (Coney): "We hebben een accountant nodig die de applicaties snapt en de DGA inzicht kan geven in hoe hij ervoor staat. Maar ook zoeken we het wiskundige type, dat goed in processen kan denken. Een commerciële jongen die de analytics kan doen. Een creëerleving die goed is in process mining en die visualisaties kan maken. En daarbij geldt dat bijvoorbeeld een danerend net zo belangrijk is als iemand met verstand van compliance. Ze hebben elkaar nodig, als Yin en Yang."

Docent Ron van Loon voegt aan het fictieve team nog iemand toe met een psychologieprofiel. Hans Duits denkt aan een persoon met een achtergrond in commerciële economie die verstand

heeft van verkoopprocessen en social media, en wat deze betekenen voor de IT. Ravesteijn noemt het belang van kennis van procesmanagement. "Via procesinrichting kun je bedrijven verbekeren, maar daar zijn maar weinig bedrijven continu mee bezig." Amri vult aan: "Een accountant moet niet alleen auditen, maar ook meedenken over hoe het bedrijf de nodige verbeteringen kan inbakken in de organisatie." Het ideale team verenigt al deze verschillende kennis, vaardigheden en karakters. "Afhankelijk van het soort audit dat gedaan moet worden, stel je een interdisciplinair team vast", zegt Ron van Loon.

Zo'n team kan goed werken voor grotere bedrijven. Maar een heel team accountants loslaten op het mkb? Dat klinkt onrealistisch, en dat is ook niet wat de opleiders en professionals aan tafel voor ogen hebben. "Een mkb-accountant moet van al deze terreinen iets weten. Net zoals een huisarts. De grote bedrijven worden ge-audit door teams met specialisten", vindt Van Loon. Pieter de Kok: "Op de grotere dossiers zet je dus mensen die in één ding heel goed zijn, bijvoorbeeld regels."

Gamification

Naast ICT-kennis en het herkennen en ontwikkelen van verschillende persoonlijkheidsprofielen is er nog een thema waar werk aan de winkel is voor de accountancy-opleidingen: regeldruk. Docent-onderzoeker Michiel van der Ven (HU) vindt de aangescherpte wetgeving voor toezicht op organisaties van openbaar belang (OOB's) – waarbij de accountant niet meer zijn eigen vlees mag keuren – niet nodig voor het mkb. Vanwege de kleinere omvang werken daar andere regulerende mechanismen. "Maar het mkb heeft wel controllers nodig met kennis van wetgeving, want anders gaat het mis." Arco van de Ven: "Audits voorzien in een behoefte aan legitimiteit." De mkb-ondernemer zoekt zelf ook zekerheid en advies, daar is iedereen aan tafel van overtuigd. En hij wil die adviezen van zijn accountant ook kunnen toepassen.

Hoe verder de discussie vordert, hoe duidelijker het wordt: 'De Accountant' bestaat niet, maar 'De Opleiding' bestaat nog wel. Het lijkt onlogisch om één set eindtermen te hanteren voor ieder type accountant, voor ieder teamlid. Beter zou zijn om (naast accountants met algemeen auditkennis) specialisten op te leiden in richtingen als IT, wetgeving en risk management, vindt docent Van Loon.

Ook klinkt aan tafel de roep om meer bevoegen docenten, die andere onderwijsvormen kunnen ontwikkelen. Liefst met praktisch toepasbare cases, vindt ook Bongers (Windesheim):

"We moeten onze studenten leren om vanuit verschillende perspectieven en verschillende soorten ondernemingen te denken. Dat leer je door te doen." Hans Duits pleit voor gamificatie van het onderwijs: "Dan geven we simulatie-opdrachten, zoals: je bent de baas van deze dataroom, los probleem X op." Bij educatieve games hoort een hbo-cloud, vindt De Kok: "Met financiële software, tools voor datamining, visualisatietools, procesmining; daar kunnen ze allemaal mee aan de slag, in de context van business." Duits: "We krijgen als opleidingen nu meer ruimte om de inhoud te veranderen en een eigen signatuur aan te brengen. Maar het is 1 voor 12, als we willen voorkomen dat we nieuwe wijn in oude zakken schenken, moeten we nu aan de slag. Ik wil stoppen met praten en nu de eerste stappen gaan zetten."

Processen zijn saai

In dit nummer staat het thema innovatie centraal en u treft diverse voorbeelden aan van organisaties die innovatie dusdanig hebben ingericht dat het als een terugkerend proces beschouwd kan worden. Maar zoals u kunt lezen hebben ook alle andere processen in uw organisatie een impact op de innovatiekracht.

Vandaar dat de onderzoeksgroep Procesinnovatie en Informatiesystemen van de Hogeschool Utrecht is gestart met een onderzoek naar de relatie tussen procesvolwassenheid van organisaties en hun innovatievermogen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door studenten van de opleiding Innovation

in European Business, die wordt gegeven in samenwerking tussen University College Cork in Ierland, Institut Supérieur du Commerce de Paris in Frankrijk en de Hogeschool Utrecht.

Studenten kijken liever naar de relatie tussen cultuur en innovatie dan de relatie tussen processen en innovatie

Ter afsluiting van deze opleiding kunnen studenten kiezen uit twee onderzoeksprojecten: de eerste kijkt naar de relatie tussen cultuur en innovatie en de tweede naar procesvolwassenheid en innovatie. Bij de keuze tussen de projecten doet zich iets apart voor, namelijk maar tien tot twintig procent van de studenten kiest voor het project dat de relatie tussen processen en innovatie onderzoekt. Waarom? Omdat Europa hebben geen oog voor processen. Processen zijn volgens hen een middel om producten en diensten voort te brengen, meer niet. Het moet werken en kan misschien af en toe een beetje verbeterd worden. Dat laatste is echter het werk van de stafafdeling en niet van het management. En zeker niet de innovatiemanager! Deze houding van studenten wordt gereflecteerd in het curriculum. Daarin is veel aandacht voor innovatie van producten en diensten, bedenken van innovatieve businessmodellen, het managen van verandering, en de verschillen in innovatie tussen verschillende culturen. Misschien hebben deze studenten wel gelijk. Ik weet het niet, daarom doen we er ook onderzoek naar. Hélas zijn de uitkomsten hiervan nog niet bekend. Maar mocht blijken dat er een sterke relatie ligt tussen de mate van procesvolwassenheid en het innovatievermogen van een organisatie, dan nog moet er veel gebeuren aan het negatieve imago dat procesmanagement bij studenten, maar ook bij veel professionals, heeft.

Pascal Ravesteijn is lector Procesinnovatie en Informatiesystemen aan de Hogeschool Utrecht en voorzitter van BPM-Forum.

